

Omgaan met macht. Ook iets voor christenen? Mark Van de Voorde

Samenvattend overzicht van (het grootste deel van) het artikel

Macht wordt vaak negatief geassocieerd. Toch kijkt men graag op naar mensen met macht. Mensen blijven soms 'in de luwte' macht uitoefenen. Maar het gezag en het leiderschap dat ermee gepaard gaat ontbreken. Macht wordt dan gauw verbonden met eigen gewin. Gezag is de erkende macht die verbonden is aan een positief. Leiderschap is de geestelijke macht die uitgaat van een persoon.

Macht is een **complex verhaal**: van machtsmisbruik tot gezagvol leiderschap in functie van het algemeen nut: dienstbaarheid. Altijd dien je verantwoording af te leggen voor macht. Ook tegenover God, want de mens is t.a.v. de schepping niet meer dan rentmeester. Paulus schrijft in Rom. 13 dat de overheid in dienst van God staat "u ten goede". Altijd moet je bereid zijn er verantwoording voor af te leggen. In een democratie gaat de macht uit van het volk die gedelegeerd wordt aan mensen die een geleende toestemming krijgen om de samenleving in goede banen te leiden.

Machtsdrang is de grootste verlokking. De mens is nu eenmaal niet alleen bewogen tot het goede, maar ook tot het kwade. Wie de zondigheid ontkent, ontketent machtsmisbruik. In de eerste mensengemeenschappen was de sterkste, zoals in de dierenwereld, diegene die macht had. Fysieke kracht, macht, geld en seks (in die volgorde) zorgden ervoor dat de sterkste tegelijk de machtigste en rijkste was, die zich mocht voortplanten. De machtsdang triggert de bezitsdang en de geldingsdrang (waaronder seks). Macht neigt tot corruptie. **Goede dictators bestaan niet.** Volgens een recent onderzoek in Vlaanderen (mei 2023) zijn maar liefst 35% voor 'een sterke leider' die de democratie moet vervangen! Toch is de democratie met de scheiding der machten en de rechtsstaat die de mensenrechten respecteert, belangrijk. Vrije verkiezingen zijn dé manier om elke macht 'voorlopig' te maken. Ook in de economie leidt machtsconcentratie tot misbruik. Door corona en de Oekraïense oorlog hebben internationale ondernemingen woekerwinsten gemaakt. Graaiflatie heet het. Alleen een sterke tegenmacht van overheid en internationale akkoorden, kunnen er tegen in gaan. Ook christenen dienen te weten dat geen enkel mens zonder ter verantwoording te worden geroepen of zonder controle, moreel sterk genoeg is om macht altijd als dienstbaarheid te beleven. De gruwelverhalen van misbruik in de kerk en duistere praktijken binnen de 'nieuwe bewegingen' bewijzen dit. Hoogmoed leidt tot zwaar machtsmisbruik. De aangeboren machtsdrang dient het uitgangspunt te zijn van elke christelijke reflectie over macht. **Macht is evenwel nodig.** Geen samenleving, kerk of groepering kan zonder. Anders wordt een samenleving

onbestuurbaar. Positief uitgedrukt: macht is het vermogen om de vrijheid van de mensen te waarborgen zonder dat het welzijn eronder lijdt. Macht is essentieel om het evenwicht tussen vrijheid en verplichting te bereiken. Omdat de 'ideale wereld' niet bestaat is de macht van de overheid een 'Godsgeschenk' tegen machtsmisbruik. **De kern van het christelijk denken over macht is de dienstbare naastenliefde.** Als kind van God zijn we immers **gelijkwaardig**. De gezagdragers (in een land, een vereniging, een gezin, een kerk,...) zorgen voor een klimaat van vertrouwen waarin de mens samen met anderen zijn verantwoordelijkheid kan nemen. Dat is waakzame macht. Macht moet door leiding de medeverantwoordelijkheid van allen optimaliseren EN door solidariteit ervoor zorgen dat niemand uit de boot valt. In een personalistische visie houden vrijheid (die nooit ten koste van anderen gaat), verantwoordelijkheid en solidariteit elkaar in evenwicht. **Deugdzaamheid lijkt de vergeten pijler.** Deugdzaamheid kan ons helpen om onze macht, klein of groot, te laten samengaan met barmhartigheid, mildheid, vergevingsgezindheid en vooral inspraak en overleg. Gedeeld en samen gedragen gezag, zal voorkomen dat macht verpletterend werkt. Niet voor niets is het **synodaal proces** in de kerk een hoofdbekommernis van paus Franciscus. De liefde is het fundament van elk christelijk handelen, alvast van macht die dienstbaar wil zijn.

2 Methodische aanwijzingen

* Wie dit een moeilijk artikel vindt heeft het m.i. juist voor. Wat doe je daar dan mee in de bijeenkomst? In de samenvatting heb ik alvast een paar inzichten niet opgenomen: ze zijn te moeilijk en ze lijken mij ook niet essentieel. Je kan best aan de slag gaan – na de samenvatting te hebben gelezen – met de besprekingsvragen. Dan wordt het concreet.

* Het gevaar bestaat dat er gekankerd wordt over vormen van machtsmisbruik (die voortdurend in de media komen, elke week nieuwe en andere!). Beter op zoek gaan hoe we – waar ze zelf (beperkte) macht uitoefenen niet in de valkuil trappen van machtsmisbruik, maar dienstbaar proberen onze macht aan te wenden.

Heb je je al eens afgevraagd waarom er op zoveel parochies zoveel ruzie gemaakt wordt om heel concrete initiatieven? Waarom geregeld mensen die zich jarenlang hebben ingezet, er plots de brui aan geven? Of waarom er zoveel negativiteit is in verband met de 'politiek'? Waarom veel mensen niet meer de bedoeling hebben nog te gaan stemmen, of gewoon blanco zullen stemmen? Alsof het daarmee iets opgelost zal zijn!

* Een concreet iets: Een interview met Wouter Torfs Over nieuw leiderschap gesteund op authenticiteit. Hij was tot onlangs CEO van Schoenen Torfs. Inspirerend. Je kan het ter vergadering beluisteren. CTRL + klikken op volgende link: <https://www.youtube.com/watch?v=JktoX7oDuvI>

* Onder nr; 3 en 4 vind je twee toegankelijke teksten over omgaan met macht.

3 Dekanaat Genk, 2021 t.g.v. Kristus Koning: Macht ombuigen tot dienstbaarheid

Macht

Elke mens is in meer of mindere mate bekleed met macht. Een groot en struis gebouwde kind heeft een zekere macht over zijn leeftijdsgenootje dat klein en tener is. Ouders hebben ouderlijke macht over hun kinderen. Een bisschop heeft wijdingsmacht. Hij kan mannen in de kerk tot diaken of priester wijden. Politie heeft een zekere macht in het wegverkeer. Een ploegbaas in de bouw heeft op de bouwwerf zeggingsmacht over zijn werkmakers. Een burgemeester en zijn schepenen hebben in de gemeente bestuurlijke macht. Macht is noch goed, noch slecht. Het goede of het slechte zit in het 'hoe' en het 'waarvoor' die macht gebruikt wordt.

Koningschap

De discussie tussen Jezus en Pilatus ging over macht. Want een koning – zeker in die tijd – was een machtig figuur. Hij was zelfs een almachtig figuur, die besliste over leven en dood. Zoals Pilatus uiteindelijk ook zal beslissen over Jezus' leven en kruisdood. Maar eerst wilde Pilatus weten of de macht van Jezus zijn machtsuitoefening in de weg stond. Pilatus leek gerust gesteld door Jezus uitspraak: "dat zijn koningschap niet van deze wereld is." Want zoals macht doorgaans in de wereld wordt uitgeoefend, op zulk een wijze wenste Jezus dit niet te doen.

4 Wie groot wil zijn, moet dienen. Paus Franciscus 24.02.2016

Jezus zegt ons: *Gij weet dat de heersers der volkeren hen met ijzeren vuist regeren en dat de groten misbruik maken van hun macht over hen. Dit mag bij u niet het geval zijn; wie onder u groot wil worden, moet dienaar van u zijn, en wie onder u de eerste wil zijn, moet slaaf van u wezen (Mt 20,25-27).*

Als men het dienen uit het oog verliest, verandert macht in aanmatiging en wordt overheersing en gewelddadigheid.

Dat is precies wat gebeurt in het verhaal over de wijngaard van Nabot. Izebel, de koningin, besluit, op gewetenloze wijze, Nabot uit de weg te ruimen en begint haar plan uit te voeren. Ze gebruikt de leugenachtige schijn van een ontaarde recht: ze verstuurt in naam van de koning, brieven aan de oudsten en vooraanstaanden van de stad met het bevel dat valse getuigen Nabot

zouden aanklagen wegens vervloeking van God en de koning, een halsmisdrijf. Zo kan de koning, zodra Nabot dood is, zich meester maken van zijn wijngaard.

Dit is geen verhaal uit vervlogen tijden, het is ook een verhaal van vandaag, van de machtigen die om meer geld te hebben de armen uitbuiten, de mensen uitbuiten.

Het is het verhaal van de mensenhandel, van de slavenarbeid, van de arme lui die in het zwart werken en met een minimumloon om de machtigen te verrijken. Het is het verhaal van corrupte politici die altijd meer en meer en meer willen! Daarom zei ik dat het ons goed zou doen het boek van Sint-Ambrosius over Nabot te lezen, want is een boek over de actualiteit.

Dorst naar macht leidt tot begeerte die alles wil bezitten

Ziedaar, waartoe uitoefening van gezag leidt zonder eerbied voor het leven, zonder rechtvaardigheid, zonder barmhartigheid. En zie waartoe de dorst naar macht voert: het wordt begeerte die alles wil bezitten. Een tekst van de profeet Jesaja is op dit punt zeer verhelderend. Daarin waarschuwt de Heer voor de hebzucht van de rijke landeigenaren die altijd meer huizen en gronden willen hebben. De profeet Jesaja zegt: *Wee degene die huis na huis opkoopt, die akker bij akker trekt tot er geen plaats meer overblijft, en alleen hij nog bezittingen heeft in het land (Js 5,8).*

En de profeet Jesaja was geen communist!

God, echter, is groter dan de gemeenheid en de vuile spelletjes van menselijke wezens. Uit barmhartigheid zendt Hij de profeet Elia om Achab te helpen zich te bekeren. We slaan de bladzijde om en hoe gaat het verhaal verder? God ziet het misdrijf en klopt aan bij het hart van Achab en de koning, geconfronteerd met zijn zonde, begrijpt, vernedert zich en vraagt vergiffenis.

Hoe mooi zou het zijn mochten de machtige uitbuiters van vandaag hetzelfde doen!

5 Suggesties voor een gebedsmoment

Breng eventueel mee: Z.J. 579 (Door de wereld gaat een lied 10/24). Je kan het ook beluisteren/ downloaden op Youtube: [ZJ 579 Uw koninkrijk komt - YouTube](#)

Download het lied dat je zal gebruiken vooraf op je laptop.

1 Z.J. 579 Uw koninkrijk komt

Uw Koninkrijk komt - vrede en vreugde -
waar mensen blij zijn om uw genade,
waar mensen goed zijn voor elkaar.
Uw Koninkrijk komt. De Heer zij met ons.

Uw Koninkrijk komt - vrede en vreugde -
waar mensen bidden, danken en zingen,
waar mensen luisteren naar uw woord.
Uw Koninkrijk komt. De Heer zij met ons.

Uw Koninkrijk komt - vrede en vreugde -
waar mensen geloven in uw liefde,
waar mensen vertrouwen in uw kracht.
Uw koninkrijk komt. De Heer zij met ons.

Uw koninkrijk komt - vrede en vreugde -
waar mensen leven naar uw geboden,
als mensen gaan waar Gij ze zendt.
Uw Koninkrijk komt. De Heer zij met ons.

2 Joh. 18, 33-37 (rustig voorlezen)

Nu ging Pilatus het pretorium weer binnen, riep Jezus bij zich en zei tot Hem: "Zijt Gij de koning der Joden?" Jezus antwoordde hem: "Zegt gij dit uit uzelf, of hebben anderen u over Mij gesproken?" Pilatus gaf ten antwoord: "Ben ik soms een Jood? Uw eigen volk en de hogepriesters hebben U aan mij overgeleverd. Wat hebt Gij gedaan?" Jezus antwoordde: "Mijn koningschap is niet van deze wereld. Zou mijn koningschap van deze wereld zijn, dan zouden mijn dienaars er wel voor gestreden hebben, dat Ik niet aan de Joden werd uitgeleverd. Mijn koningschap is evenwel niet van hier."

Pilatus hernam: "Gij zijt dus toch koning?" Jezus antwoordde: "Ja, koning ben Ik. Hiertoe ben Ik geboren en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen om

getuigenis af te leggen van de waarheid. Al wie uit de waarheid is, luistert naar mijn stem.”

3 Commentaar (dekanaat Genk) rustig lezen:

Jezus' koningschap was op dit punt anders dan het koningschap van Pilatus. Mocht Jezus' koningschap zijn zoals dat van de wereld, dan zou Hij onmiddellijk een leger van engelen gemobiliseerd hebben om gewelddadig zijn gezag af te dwingen. Met geweld gezag afdwingen, dat is de werkwijze van elke despoot, vroeger en nu.

Jezus had een groot gezag bij zijn tijdgenoten afgedwongen, maar op een geheel eigen wijze: niet op een gewelddadige, dwingende of onderdrukkende manier, ook niet door een strategie van verdeel en heers. Zijn macht en gezag berustte op naastenliefde, dienstbaarheid en gegevenheid. De wijze waarop Jezus zijn macht gebruikt heeft, bepaalt ook de wijze waarop wij christenen met onze macht moeten en kunnen omgaan. Dienstbaarheid is daarbij het centrale uitgangspunt.

4 Voorbeden Telkens antwoorden: Heer onze God, wij bidden U verhoor ons.

* Behoed ons voor de bekoring om door stoerheid en macht te denken dat we ons kunnen of moeten bewijzen.

* Laat ons niet ontmoedigd zijn als we in situaties van onmacht ervaren dat wij niet op kunnen tegen geweld en overmacht.

* Laat ons het geloof niet verliezen in de kracht van dienstbare inzet, geduldig volhouden en eenvoudig plichtsbesef.

Goede God, buig onze macht om tot liefde en dienstbaarheid.

Dan zal onze samenleving meer en meer gaan gelijken op het paradijs: vreedvoller en harmonieuzer.

Wij vragen dit omwille van Jezus Christus, Koning van het heelal. Amen.

5 Je kan tot slot het beginlied hernemen

Op- en aanmerkingen aan guido.debonnet@skynet.be